

Nr 402.

Av herrar **Magnusson** i Tumhult och **Räf**, i anledning av Kungl.

Maj:ts proposition, nr 290, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av § 28, § 29 mom. 1 och § 42 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m. få under-tecknade vördsamt anföra följande.

De förslag till lagändringar, som framläggas uti nämnda proposition, innebära en genomgripande förändring i fråga om nu gällande stadganden för hela vår kommunala förvaltning, men, viktiga redan härigenom, sträcka de sin räckvidd ännu längre genom de påföljder de komma att hava på sammansättningen av riksdagens första kammare. Det är således en av grunderna för hela vår nu gällande statsförfattning, som man genom de föreliggande förslagen vill rubba.

Kan nu en förändring i bestående förhållanden i dessa avseenden anses vara påkallad av gångna tiders erfarenhet eller av rättvisa och billighet? Enligt vår mening är det icke så. Mot förvaltningen av våra kommuners angelägenheter läser i stort sett något berättigat klander icke kunna framställas. Man har följt med i den utveckling, som förändrade tidsförhållanden krävt, men man har gjort detta under iakttagande av den måtta, som betingats av kommunmedlemmarnas skatteförmåga och av nödvändigheten utav att icke öka kommunernas framtida skattebördor mer än skäligt varit. Och vad beträffar första kammaren i den gestalt den erhållit efter de år 1907 företagna grundlagsändringarna, så har densamma enligt vår mening icke i allmänhet varit mer återhållande än som betingats av dess plikt jämlikt vår statsförfattning att avvisa eller dämpa mindre väl överlagda beslut av medkammaren. Vad åter rättvisans och

billighetens bud beträffar synes det icke vara mer än i sin ordning, att lagstiftaren sörjer för, att den större mognaden, den vidgade blicken och den större självständigheten jämväl vid avgörande av kommunernas och statens angelägenheter erhålla det större inflytande, som man eljest i livets olika förhållanden finner det vara riktigt och klokt att tillförsäkra dem. Föredragande departementschefen beklagar vid upprepade tillfällen i sitt anförande till statsrådsprotokollet det motsatsförhållande, som visat sig förefinnas mellan riksdagens båda kamrar. Enligt vår åsikt har detta motsatsförhållande icke visat sig vara större än som betingats av de skiljaktigheter i uppfattningen, som alltid böra förefinnas emellan två kamrar, av vilka den ena skall vara ett uttryck för önskningarna för dagen och den andra för den klokt återhållande betänksamheten.

Det är uppenbart, att med dessa våra åsikter är det överensstämmande att icke önska någon förändring i nu förefintliga bestämmelser uti förevarande avseenden. Även om dessa i vissa kommuner icke verka fullt tillfredsställande, måste de dock i stort sett anses innebära fullt betryggande garantier för den lugna utveckling, som vi finna vara för vårt samhälle lycklig. Enligt vår åsikt böra därför nu förefintliga stadganden i förevarande avseende allt fortfarande gälla, och de som dela denna vår uppfattning påkalla naturligt nog icke någon förändring i nu gällande förhållanden.

Då nu emellertid av våra politiska motståndare begäras förändrade bestämmelser i detta avseende och påyrkas, att såsom grunder för rösträtt i kommunerna och således medelbart jämväl till första kammaren skola läggas andra stadganden än de, som nu gälla, så bör man enligt vår åsikt icke utan vidare ställa sig bestämt avvisande från varje tanke härpå. Det kan ju vara möjligt — jämte det man söker andra garantier för en sund kommunal hushållning — att andra rösträttsgrunder kunna erhållas, som kunna befinnas mera tilltalande för stora delar av vårt folk än de nu gällande men som samtidigt garantera samhällets lugna utveckling i lika hög grad som de stadganden vi nu äga. Man bör därför icke motsätta sig en undersökning i sådant avseende, men på de resultat, vartill man vid en sådan undersökning kommer, måste det bero, vilken ställning man därefter bör intaga till yrkandena om förändring, i gällande rösträttsbestämmelser. Visar det sig efter berörda utredning, att det icke bliver möjligt att erhålla lika nöjaktiga garantier för ett lugnt framåtskridande i vårt samhälles utveckling, som dem vi nu äga i förefintliga bestämmelser, så måste man med den uppfattning vi hava om vad för vårt land är lyckligt vidhålla dessa nu gällande stadganden och motsätta sig varje förändring av dem. Skulle däremot ut-

redningen giva ett motsatt resultat, bör man naturligen godkänna de nya grunder som kunna erbjudas. Men vad som redan nu bör bestämt sägas ifrån, det är att beredvilligheten att icke motsätta sig en undersökning i nu omförmälda syfte icke innebär någon förbindelse att frångå de röst-rättsgrunder vi nu äga. Man är å vår sida i stort sett nöjd med de bestämmelser vi nu hava, och man övergiver dem icke för andra än sådana, som kunna anses utgöra ett lika gott skydd för landets lugna utveckling.

För att härefter yttra några ord om den i ämnet avgivna propositionen må till en början anmärkas, hurusom föredragande departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet förklarar, att den kommunala rösträtten bör vara grundad på personligheten. Då han emellertid sedermera framlägger sitt förslag, så drager han icke ut konsekvenserna av denna sin förklaring och vill i stället i motsats till det socialdemokratiska partiet medgiva rösträtt allenast åt den, som är förbunden att till kommunen erlägga skatt.

Enligt hans mening inträder personligheten följaktligen först med skattskyldigheten — en åsikt, som åtminstone torde vara främmande för vad man i allmänhet avser med personlighetsbegreppet. För vår del kunna vi emellertid icke biträda hela denna departementschefens grunduppfattning. När det gäller att giva ett samhälle, det må nu vara staten eller kommunen, den styrelseform som kan vara den lämpligaste och för samhället mest lyckobringande, så har man enligt vår åsikt att uppställa de regler och de stadganden, som utgöra den bästa borgen för att samhället må gå den lyckligaste framtid till mötes. Med samhällets välfärd är det visserligen bäst förenligt, att de enskilda samhällsmedlemmarna få säga sitt ord vid fattande av beslut om dess angelägenheter, men detta ord får dock icke hava större inflytande på avgörandet än som kan medgivas av hänsynen till samhällets välfärd. Det är samhällsnyttan, som kommer i första rummet, individens intresse i det andra. Att i detta sammanhang tala om personlighetens rätt är därför enligt vår åsikt icke att anlägga den riktiga måttstocken för avgörande av den föreliggande frågan.

Sedan departementschefen sålunda inskränkt personligheten till den kommunalt skattskyldiga, så har han sedermera låtit denna personlighet göra sig lika gällande, den må vara uppbyren av den mest mogna, om-dömesgilla och självständiga person eller av denna persons raka motsats. Att en sådan anordning skall för samhället vara lycklig, måste vi på det bestämdaste bestrida, och lär det vara uppenbart, att så icke kan vara fallet. Redan vid avgörandet av kommunens angelägenheter måste det

sålunda tillskapade missförhållandet göra sig gällande och än mer skulle detta komma att visa sig på sammansättningen av första kammaren. Det bör tilläggas, att under det att valrätten till andra kammaren inträder först året efter det man fyllt 24 år, så skulle urväljarna till första kammaren, i trots av att var och en av dem endast har en röst, blott behöva hava uppnått 21 års ålder — en onekligen originell anordning vid val av den kammare, som skall föra betänksamhetens talan.

Då den kungl. propositionen således icke under några förhållanden lär kunna godtagas av den, som önskar betryggande garantier för, att samhällets utveckling allt fortfarande bliver präglad av lugn och besinning, bör det undersökas, huruvida det kan vara möjligt att på annat sätt än med bibehållande av den nu gällande rösträttsskalan erhålla de nödiga betingelserna i sådant avseende.

Rösträtten i kommunerna är för närvarande bunden vid skattskyldigheten därstädes. Denna förening av rösträtt och skatteplikt synes oss allt fortfarande böra bibehållas. Det torde nämligen vara en principiellt riktig ståndpunkt, att den, som är skyldig att lämna skatt till kommunen, jämväl får vara med om att avgöra, huru kommunens skattemedel skola användas.

Då således rösträtten enligt vår mening allt fortfarande bör vara förenad med skatteplikten, synes det vara nödvändigt att, innan man företager förändringar i fråga om den förra, hava klart för sig, i vilka avseenden man vill vidtaga ändringar i den senare. Frågan om en omgestaltning av hela vårt kommunala skatteväsen har under en lång följd av år stått på dagordningen och ett fullt utarbetat förslag föreligger numera. Under sådana förhållanden synes det vara riktigt att icke företaga den ena frågan till avgörande utan i sammanhang med den andra. Det kan ju tänkas, att kommunalskattefrågan kan medföra uppslag, som väl förtjäna att beaktas vid prövning av den kommunala rösträttsfrågan.

Oavsett detta torde man redan nu kunna framhålla vissa synpunkter, som synas böra vara förtjänta av uppmärksamhet, då man vill vid borttagandet av nu gällande censusbestämmelser söka finna tryggande garantier mot brådstörtade och omogna beslut å såväl det kommunala som statens område.

I sådant avseende torde i första rummet böra beaktas den större mogenhet vid bedömande av föreliggande frågor, som medföljer en högre ålder. Låter man den unge medborgaren deltaga i offentliga angelägenheters avgörande, så synes det vara i sin ordning, att den äldres röst tillerkännes ett större inflytande härvid.

På samma sätt lär det vara lämpligt att tilldela den gifte man-

nen ett högre röstetal än den ogifte. Han har grundat familj, och han har därför mera anledning än den senare att även tänka på morgondagen och se till att det samhälle, vari han lever, bliver väl inrättat jämväl för framtiden. Det är också fullkomligt i sin ordning, att familjen vinner ett ökat inflytande på ordnande av allmänna angelägenheter. Det är familjen, som är grunden för hela vår samhällsbyggnad, och det kan då icke vara annat än riktigt, att den får göra sig gällande vid avgörande utav spörsmål, som för densamma kunna vara av den yttersta vikt.

Det är emellertid vidare uppenbart, att de män, som tillhöra en kommun, icke alla äga samma kvalifikationer för att kunna bedöma offentliga angelägenheter, även om dessa blott äro sådana, som angå kommunen såsom sådan. Den ene kommunmedlemmen är genom sin sysselsättning, sin föregående verksamhet eller sin utbildning bättre skickad att kunna avgöra vad som för kommunen kan vara nyttigt och lämpligt än den andre.

I främsta rummet måste man då tänka på hela den självägande hemmansägareklassen. Denna klass har sedan århundraden deltagit i avgörande av offentliga angelägenheter, och de, som tillhöra densamma, hava därför erhållit en fäderneärvd fallenhet och förmåga att bedöma sådana frågor. Det måste för samhället vara av den största vikt att allt fortfarande taga vara på och tillgodogöra sig den erfarenhet och den skicklighet, som sålunda finnes samlad, och det måste betecknas som lättsinne att icke bereda den jordbrukande befolkningen större inflytande vid avgörande av kommunernas angelägenheter än andra kommunens medlemmar. Deras gårdar gå i arv från föräldrar till barn och med fäderneärvda traditioner känna de sig vida mer bundna vid sin kommun än övriga, som ofta befinna sig på flyttande fot. Även chefen för civildepartementet synes beakta denna sida av saken. Han påpekar, huru som våra hemmansägare på grund av sina egendomsförhållanden och sin bofasthet hava större och mera vittgående ekonomiska intressen att bevaka än andra samhällsklasser, och att hemmansägarna äro de, som med den största samvetsgrannhet och ordentlighet uppfylla sina plikter emot stat och kommun. Man kan endast icke undgå att förvånas över de slutsatser departementschefen drager av dessa premisser. Väl har man lyckats uppleta åtskilliga kommuner, där jordbrukarklassen genom borttagande av den nuvarande rösträttsskalan skulle komma till större inflytande än för närvarande, men man vill väl icke söka inbilla Sveriges hemmansägare, att man genom att införa allmän och lika rösträtt bland de kommunalt skattskyldiga skulle i stort sett skänka dem en bättre

ställning i kommunerna än de för närvarande hava. Allra minst skulle så bliva förhållandet i framtiden. Det behöves blott att en något så när avsevärd industri finnes eller anlägges i en kommun eller att ett stations-samhälle där uppstår för att hela hemmansägareklassen därstädes skall bliva ställd utanför allt inflytande på kommunens angelägenheter, ja, även i kommuner, där så ej sker, lär det ej dröja länge, innan med full rätt alla tjänare och tjänarinnor bliva uppförda till beskattning till kommunen och sålunda röstberättigade. Vad följderna då skulle bliva av den av departementschefen förordade rösträttsreformen med dess ömmande för den svenska hemmansägareklassen, säger sig självt. Långt ifrån att kunna gå med på något sådant måste vi i stället påyrka, att medlemmarna av den svenska jordbrukareklassen i kommunernas angelägenheter erhålla så många tilläggsröster, att deras inflytande bliver tillförsäkrat den vikt, som det för kommunernas egen skull bör hava. Det är tydligt att man därvid bör införa sådana bestämmelser, att detta skäliga inflytande blir förbehållet själva den besuttna hemmansägareklassen och att varje kringgående av dessa stadganden bliver förebyggt.

Det är emellertid icke endast jordbrukareklassen, som i jämförelse med det stora flertalet av de skattskyldiga till kommunen äga den vidgade erfarenhet och den skärpta blick för bedömande av allmänna ärenden, som det gäller att taga vara på och bereda tillbörligt inflytande.

Samma egenskaper måste även förutsättas hos arrendatorn av självständigt jordbruk, vilken tydligen uti förevarande avseende bör vara jämnställd med den självägande jordbrukaren, hos arbetsgivaren, som ständigt sysselsätter ett antal arbetare, hos näringsidkaren, som självständigt bedriver sitt yrke och därför bör äga en viss förmåga att oberoende av andra bilda sig en åsikt i föreliggande ämne, hos den, vilken förvärvat sig en viss högre utbildning än den för alla gemensamma, varvid tanken lätt föres till dem, som på grund härav jämlikt gällande värnpliktslag äro skyldiga att underkasta sig viss längre tjänstgöringstid, och hos dem, vilka varit använda i allmänna värv och därvid måste anses hava tillvunnit sig ökad förmåga att bedöma allmänna ärenden.

Vi hava härvid endast fäst uppmärksamheten å några av de kommunalt skattskyldiga, vilka inom kommunen böra i dennas eget intresse vinna ökat inflytande framför andra. Det är antagligt, att denna kategori kan tillföras ytterligare erfarenhet och skicklighet genom att dit hänföra även andra kommunmedlemmar. Det må emellertid vara förbehållet en ytterligare utredning att tillförsäkra sådana kommunmedlemmar det inflytande, vartill deras förutsättningar uti förevarande avseende böra berättiga dem. Särskilt skulle det vara önskvärt, om man lyckades i

städerna bättre än som skett i denna skissering taga vara på den erfarenhet och skicklighet i allmänna ärendenas bedömande, som där för visso äro till finnandes. Det borde icke vara omöjligt att träffa bestämmelser, som giva de samhällsklasser, vilka i städerna kunna anses representera de besinningsfulla element, som lantkommunerna äga i den jordbrukande befolkningen, samma inflytande vid avgörande av stadskommunernas angelägenheter, som sistnämnda befolkning enligt vår åsikt bör hava, då det gäller kommunerna på landet.

De fördelar av en i enlighet härmed utarbetad rösträttsskala, som genom dess fastställande skulle komma våra kommuner till godo, skulle, om man, såsom önskvärt är, bibehåller landsting och stadsfullmäktige såsom valkorporationer för utseende av representanter i första kammaren, medelbart på ett synnerligen lyckligt sätt inverka på sammansättningen av denna del av riksdagen. Den första kammaren skall dock hava en helt annan karaktär än den andra. Den skall representera den lugna betänksamheten och den skall verka återhållande emot omogna beslut. Gör den icke det, kommer vår representation att förlora sin karaktär av tvåkammerssystem, och detta skulle säkerligen icke bliva till lycka för vårt land.

På grund av vad vi sålunda anfört få vi hemställa,

att riksdagen ville med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 290 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig utredning av frågan om den kommunala förvaltningens lämpligaste organisation och därvid tillämpliga rösträttsnormer samt den i samband därmed stående frågan om sättet för första kammarens bildande, allt under former som säkerställa den kommunala förvaltningens sunda utveckling och trygga bibehållandet av ett verkligt tvåkammerssystem.

Stockholm den 2 maj 1918.

E. O. Magnusson.

E. Räf.

Instämmer i motionens syfte beträffande anordnandet av den kommunala rösträtten under hänvisning till egen motion beträffande första kammarens bildande.

Karl Hildebrand.